

D. O. M. A.

FASCICULUS
QUAESTIONUM
ETHICARUM,

Nobiliores attingens Controversias;
cum succinctis earundem

Solutionibus

Ec

DISTINCTIONIBUS
Usitatissimis.

Candidæ Doctorum censuræ expositus in
regiâ Aboënsi Academiâ,

P RÆ S I D E

M. MICHAEL O. WEXIONIO
Polit: & Hist. P. P.

Respondente

AXELIO ANDREÆ BOTHN.

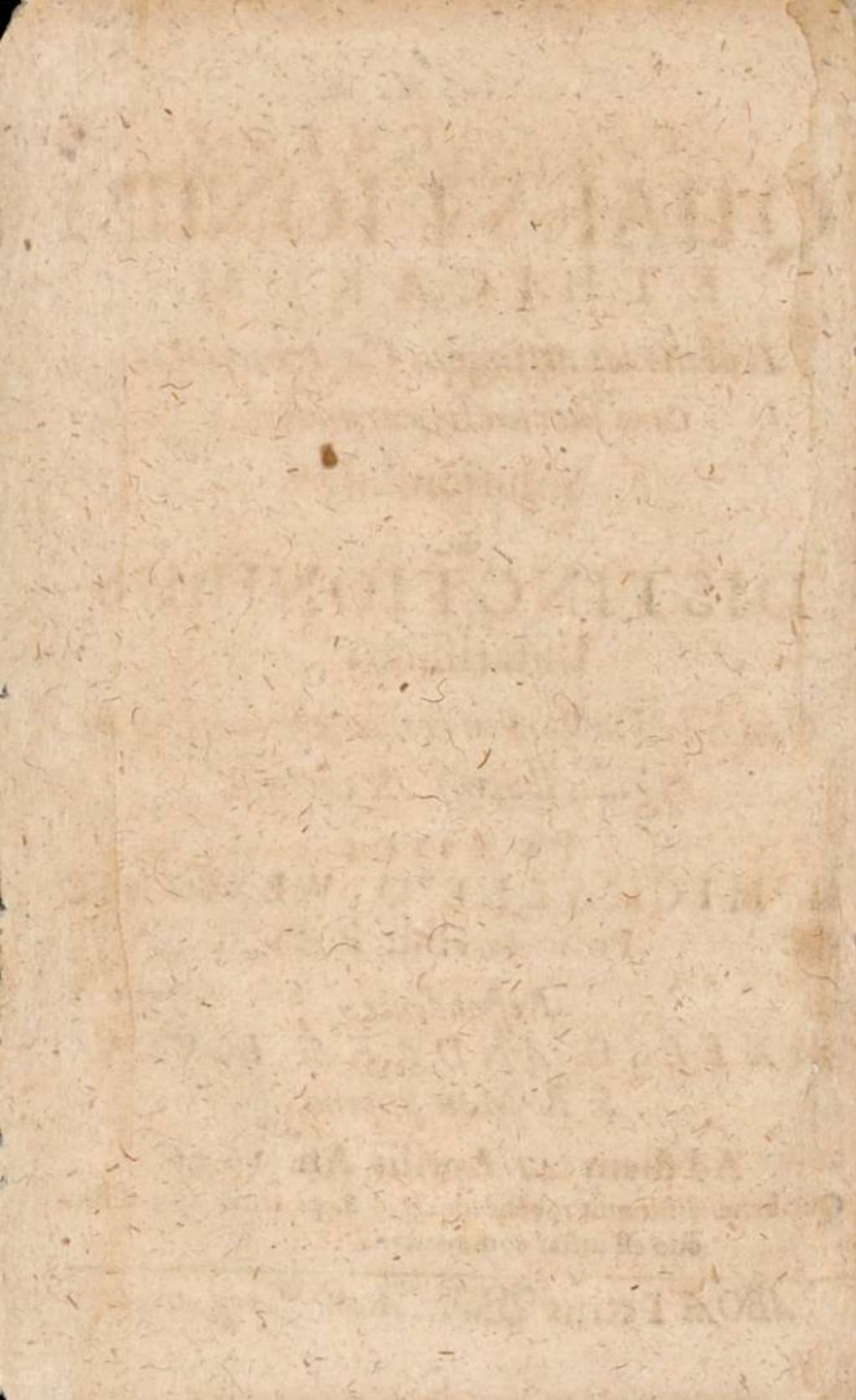
S. R. M. tis Stipend.

Ad diem 4. Aprilis An. 1646.

Qui bene distinguit; bene docet. Sapè enim apta distinc-
tio est instar commentarii.

ABOÆ Petrus Wald/ Acad. Typog. 1646.

Præfatio.

Nrigidiorem virtutis contemplationem intentis, cum non modo ad paræneticū docendi genus attendendum, quod virtuosas suadet actiones imperatq; Verum etiam ad Dogmaticum, quod virtutum naturam intimius rimatur, subinde respectandum sit: Illud bonos ac virtuosos esse mandat; hoc quid bonum, quid virtus ostendit: Utramq; nobis curā incumbe animadvertis. Nam actio recta non erit dieente Senecā Epist: 95. p. 372. nisi recta fuerit voluntas; ab hac enim est actio. Rursus voluntas non erit recta, nisi habitus animi rectus fuerit: ab hoc enim est voluntas. Habitus animi non erit in optimo, nisi totius vitæ leges percepitur, & quid de quoq; iudicandum sit, exegerit, nisi res ad verum redigerit, &c. Proinde cum paræneses ipsa nobis S. Scriptura suppeditet abundè; Non planè contemnenda etiam Epictetus, Seneca & ejus subsellijs plures monita propinent: Indolem virtutum peripatetici dogmaticè, haud vulgari dexteritate exponant. Cui utriq;

docendi generi Characteristicum seu exemplare inservit; quod verbis alias docetur ac monetur, re ipsa et exemplis confirmans, quibus mortales ut plurimum magis commoventur. Et haec omnia in virtutum Ergastulo, quantâ fieri potuit brevitate simul et perspicuitate prosequuti sumus, Controversias tamen sicco, q: dicitur: pede praterivimus. Insigniores et in virtutum studio currentibus faciem aliquam preferentes hic delibare fert animus. Idq; duabus Sectionibus; quarum prior generaliora, praembuli loco, præmittit: posterior domesticas hic questio-nes attingit: Distinctionibus utrobique, non vitreis, inutilibus et nugatorijs; verum ex re et fundamento depromptis. Adsit S. Tri-nitas!

SECTIO I. PROEMIALIS.

Præcognita continens

I. MEMBRUM.

De

PHILOSOPHIA
in genere, utriusq; partis collatione
& Practica in specie.

Quæst. I. An detur, præter S. Theosophiam, divinarum humanarumq; rerum cognitio? Aff.

Dist. 1. Inter cognitionem divinitus revealatam (absint præstigiæ diabolicæ) & naturaliter acquisitam. 2. Inter notitiam æternaliter (spiritualiter) salvantem; Et temporaliter (corporaliter) beantem. Illa Theologia hæc Philosophia audit.

Quæst. 2. Estne idem notitia & cognitio cum Scientia; cognoscere & scire? Dist.

Scire, philosophicē, est exactissimē pēr causas & ex fundamento cognoscere, Cognoscere a. est ex aliorum relatu, per conjecturam ex signis & indicijs quibusdam vel aliās scire. Unde Scientia est accurata cognitio seu notitia: Hac vero qualiscunq; Scientia; Si modō rigorosē suruantur. Aliās enim non raro sine discrimine hæc voces usurpantur.

Quæst. 3. *Philosophia, quæ est animi perfectio, (accidentalis non essentialis) dividiturne incommode in Theoreticam (contemplativam,) & practicam (activam)? N.*

1. Cum propter Subjectum, animum humanum, qui non modo cognoscit sed & appetit; intellectu scilicet ac voluntate instruens. 2. Tum ratione objecti, rerum necessariarum (quæ ideo divinæ dicuntur) ex naturalibus causis pēpetuo fluxu uniformiter prodeuntium; quale cælum, elementa, lapides, metalla, herbae, arbores, animalia, horumq; omnium natura, &c: Et

com.

contingentium/humanæ dicuntur) quæ pro nostro arbitrio variè mutantur, instituuntur & peraguntur: ut Temperantia, liberalitas, fortitudo, justitia, œconomia, Regimen, Bellum, &c. 3. Intuitu finis, qui ibi veri contemplatio; hic honesta actio. Nec non 4. Morborum deniq; animi: Ignorantie, quæ istic; Et malitia quæ hic tollitur aut imminuitur..

Quæst.4. *Actio* & *Effectio*, agere & facere (græc. prattein kai poiein) suntne unum & idem? N. D.

Vulgariter & in communi sermone idem fere significant vidz. gōra. At in philosophiâ differunt: Ubi *actio* circa honesta vel inhonesta occupatur & ex animi proposito estimatur. *Effectio* operibus artificialibus tribuitur, quæ ex artis subtilitate & eventu, quocunq; affectu & proposito peracta sit, dijudicatur. Hic sponte errare perfectionis videtur & excusabile: Ibi deterrimum.

Quæst.5. Num Activa Philosophia re-

Etè in partem Communem & propriam distribuatur? Aff.

Illa Ethica & moralis Philosophia dicitur, Hæc in œconomicam & politicam subdividitur. Omnes autem ac singulæ 1. Beatitudinem 2. Hominis. 3. Per virtutem intendunt.

Quæst. 6. Comprehenditne Ethica politicam; vel vice versa? A. D.

Prout latius vel strictius voces hæ sumantur, utrumq; non sine ratione asseri potest. Vid. Heid. l. 1. Phil. mor. part. 1. pag. 13. Horn. l. 1. cap. 2. §. 4.

Quæst. 7. Nonne etiam in morali philosophia Speculatio seu cognitio & contemplatio requiritur? A. Dist.

Inter contemplationem seu theoriam primariò, quæ in seipsa sistitur, solius veritatis desiderio suscepta, atq; ad actionem per se non dirigitur; ut cognitio stellarum, elementorum, &c: Et secundariò dictam, quæ unicè & suâ natura ad actionem refe-

fertur; qualis est contemplatio virtutis, affectionum humanarum; civitatis, &c.

Quæst. 8. Ultra Philosophiæ pars præstantior, dignior & utilior? D.

Theoretica ratione nobilioris & constanteris objecti, propterq; demonstrationū certitudinem excellit. Regiminis autem respectu & usus, Practica Nobilior & excellentior est. Hæc enim istam dirigit, & quatenus ei in rep. locus esse debeat ostendit. Ea vel in pessimum quemq; immo & diabolos cadit: Hac qui caret, nec vir bonus, nec bonus civis existere potest. Quâ instructi veram demum philosophiam profitentur: Cum nihil sit aliud ingenuè philosophari, quam virtutem factis exprimere. Ut Themist. ait. vid. Besol. Dissert. Philol. præcogn. pol. complect:

Quæst. 9. Estne & contemplativa philosophia futuro politico necessaria? Dist.

A S

Etiam

Etiam hic Enniani illius Neoptolemi illud
apud Gellium locum habet , qui degustan-
dum ex philosophia censet, non in eam
ingurgitandum. Institutio tamen spe-
culativa , quod de multis utilibus quæ-
stionibus agat, judicium formet, animū
à rebus corporeis abducat, & argumenta
passim ad virtutem invitantia suppeditet,
Suam ex parte necessitatē habet, uti vo-
cant expedientia, id est, utilitatem: Non
simplicem & absolutam necessitatē.

Quæst. IO. An virtutum præcepta ex
Ethnicorum etiam libris mutuari fas
sit? Aff.

Quatenus cum verbo Dei non pugnant
& menti lucem aliquam afferunt. Nam
& hoc lumen à primo lumine accensum,
fontem omnis boni fontem agnoscit.
Neq; aurum possidens , argentum
abiecit. Neq; Theologiæ laus, Philoso-
phiæ vituperium est. Quidni igitur
ut hæreticorum, ita & paganorum in-
geniosa inventa, in D E I gloriam , no-
strumq; subsidium cautè usurpare liceat?

Quæst.

Quæst. II. Definiturne rectè Ethica &
politica per prudentiam ut Ge-
nus? A.

Si accuratiùs loquendum. Si popula-
ritè, per sapientiam, scientiam, artem,
describi nihil prohibet. Vid. Heider.

Quæst. 12. Quanam hic methodo u-
tendum?

Quamvis adeò magnum non ingruat in-
commodum, sive prius de *virtutibus*, ut
causis & partibus; postea de *Felicitate*,
ut toto & effectu: Sive prius de *Beatitu-
dine*, ut causa finali, postea de *Virtutibus*,
ut medijs ad finem obtinendum agamus.
Nostræ tamen cognitioni hic ordo (uti
ste processui naturæ) congruentior vide-
tur. Velut iter facturus scopum primò
proponit; deinceps quâ eundum cir-
cumspicie.

Quæst. 13. Estne adolescens vel juve-
nis idoneus Ethices discipulus? A.
Secundarius licet non primarius. Nec tam
estas quam educatio & affectuum casti-
gatio.

gatio respicienda. Quin & quodjam exactè non valet; olim actione pleniùs exprimere dabitur. Adeoq; instar cœnæ Platonicæ in futurum hæc institutio juvabit.

Quæst. 14. *Cui Ethica utilis, virtutibus imbuendo an imbuto?*

R. Utriq;: imbuendo propter directionem in acquirendo virtutis habitu: Imbuto propter continuationem, & ut actiones honestæ perpetuentur. Vid. Dith. Syst. Eth.

Quæst. 15. *Quodnam Ethices subiectum?*

R. In quo, est intellectus hominis practicus. Circa quod, est appetitus cùm rationalis, tùm irrationalis virtuti assuefaciendus; Et ad honestatem redigendus. Adiquatum & totale est homo civiliter beatus, quatenus nimirum in illius actiones rectitudo optata inducitur.

Quæst. 16. *Quænam Ethices partes?*

Dupli-

Dupliciter cum primis secari solet. 1. In
Eudemonologiam, de felicitate seu beatitudine agentem: Et Aretologiam seu virtutum doctrinam dispescitur. 2. Intres partes; Primam de Fine Summo B. Secundam de virtutum Subiecto, animâ, ejusq; facultatibus; objecto appetitu & affectibus; nec non efficiente, actionibus humanis earumq; differentijs. Tertiam de ipsis medijs ad beatitudinem ducentibus, nimirum, virtutibus. Utraq; divisio non adeò incommoda; licet hæc distin-
ctior. In aretologia tamen parte communiori & de virtutum causis, materia & efficiente, agi consuevit. Sed ad se-
cundum membrum de fine transeamus, idq; brevissimè, cum antiquorum ista deliramenta vel ipsâ statim mentione errorem prodant. Neq; enim nobis, ut priscis philosophis cum tot vanis vanarum opinionum propugnatoribus est digla-
diandum.

2. Mem.

II. MEMBRUM.

De

FELICITATE

Quæ hujus disciplinæ scopus &
meta existit.

Quæst.1. *An datur Beatitudo? A.*

Cum enim alium alio feliciorem atq; beatiorem dicamus; & meritò, quoniam esse videamus: Certum est aliquem re-
tè felicem appellitari. Nam Comparati-
tivus positivum præsupponit: Utut
hic interdum illo magis involvat.

Quæst.2. *Estne omnium eadem fe-
licitate opinio? N.*

Diversæ hominum conditiones & stu-
dia diversa, magnam h̄ic opinionum di-
versitatem gignunt. Quippe militantes,
victorem existere: Studentes eruditum eva-
dere: Politici honorari: Avari & pauperes,
ditescere: Naufragium facientes, terra in-
columes reponi: agrotantes Sanari (ut nunc
phanaticas opiniones taceam⁹) prudētes

autem

autem virtutis exercitium non impeditum summæ felicitatis loco habent.

Quæst. 3. Anne omnes bonum appetant? Aff.

Dist. 1. Appetitus est vel innatus seu naturalis, qui semper sibi bonum appetit; vel Elicitus rei objectæ cognitionem presupponens; Quæ cum sapè aberret, ille quoq; nonnunquam falli necessum habet. 2. Inter revera bonum & apparenſ, quorum semper alterutrum intenditur. 3. Bonum aliud est simpliciter; Aliud alicui & secundum quid: Sic & minus malum boni rationem induit & sub hoc colore expetitur.

Quæst. 4. Quotuplex bonum?

Quod hujus loci (Nam gratiæ five spirituale altioris est considerationis) Naturale in tria dispescitur genera 1. Animi bona, Virtutes & inde profectæ actiones cum voluptate concomitante. 2. Corporis, qualia sanitas, robur, pulchritudo, sensuum vigor, bona indoles, &c. 3. Bonafors.

*ne fortunæ, ut divitiæ, honor, Nobilitas,
gloria, Euteknia & similia.*

Quæst. 5. *Ecquodnam est supremum,
illud bonorum, in quo summa homi-
nis felicitas merito collocanda?*

*Theologicè est fruitio Dei, quod alibi mon-
stratur: Philosophicè & civiliter est virtutis
non impedita actio. Ut enim is merito
miser, immò miserrimus habetur qui
flagitijs contaminatus & vitijs est con-
spurcatus, utut alijs naturalibus vel fortu-
nae affluat bonis: ita is felicissimus, qui
vitijs abstinet, in virtuosis actionib. sum-
mam quærens oblectationem.*

Quæst. 6. *Quoniam Deus hominem
in rerum omnium instructissimum
penu introduxit, & divitijs ab ini-
tio abundare voluerit; anne igitur
divitem esse summa felicitas dici pos-
sit? Minime*

*Quamvis enim, si de animi divitijs ac doti-
bus quæstio intelligatur absurdum non sit:
de,*

de fortuitis tamen, sive naturâ constent, ut pecora, agri; sive *lege*, ut numi, jus, hereditas; sive *arte*, ut ædificia, supellex, nullo jure hæc summa bona esse affirmari poterit. Sunt enim 1. Fluxa, caduca & momentanea. 2. Non per se sed usus tantum gratia expetuntur. Quem si nullum præstant, nullius sunt momenti. Summum autem bonum non esse utile & expetendum nunquam potest.

Quæst. 7. Sed ad honorem videtur Deus hominem finxisse; velut impij ac damnandi vasa ignominiae dicuntur: Ergone in honore summa felicitas collocanda? N.d.

1. De honore æterno beatorum coronâ immarcessibili, hic non est sermo, sed mundano & temporali. Ubi. 2. Dist. Honor alius est *internus*, qui etiam meriti & fundamentalis dicitur; virtuosam actionem non aliter ac corpus umbra concomitans. Qui quidem summa felicitas non est (est enim propter virtutem;) attamē

individuum ejusdem consequens. Alius Externus est honor Signi, qui ab alijs in signum virtutis in honorato agnita exhibetur: In quo Beatitudo consistere nequit; Cum inconstans sit; ab aliorum nutu pendens; honorantis magis quam honorati (activè enim illius est, passivè tantum hujus) quæ in S.m B.m minimè quadrant, utpote bonum constans & non alienum.

Quæst. 8. Estne in voluptate, quam omnes amant, sicut dolores cuncti fugiunt, maxima felicitas & Beatitudo? N.d.

Si animi voluptatem, quæ honestam & non impeditam virtutis actionem consequens, ut quibusdam videntur Eudoxus & Epicurus statuisse intelligamus; haud toto quodem cœlo aberrat opinio. Non est tamen voluptas ipsa Beatitudo, sed ejusdem consequens signum. Sin corporis voluptates in tacitu & ingluvie, cum brutis communes, intendas; pecudum istud bonum non hominum est, quorum bonum

num proprium & summam felicitatem
nunc venamus. Porro corporeæ istæ
voluptates; momentaneæ sunt & per-
dunt magis quam felices reddunt.

Quæst.9. Ergone divitiae, bonores, pul-
chritudo, Sanitas, robur, voluptas,
è bonorum censu excludenda? *N.*

Etiam si sumnum bonum in nullo ho-
rum consistat: Sunt tamen simplicitè
bona, secùs quam docuerunt Stoici. A-
liud enim Bonum est KYRION, sumnum,
ut Virtus essentiam felicitatis constitu-
ens; aliud EPIGINOMENON, ut vo-
luptas, felicitatem consequens; aliud
HYPRETICON, ad integritatem faciens
& felicitatem illustriorem reddens; Et
alia sunt corporis & fortunæ bona.

Quæst.10. Anne in contemplatione *S.*

B. consistat? *D.*

Quod si aeterni entis contemplationem
innuas & theologice hæc sumantur,
haud absurdum erit affirmatio. Cum au-
tem in hæc vitæ valde imperfecta sit ista

speculatio, & hic loci non tam contem-
plativum quam activum bonum indage-
mus, q̄ ppe actiones hominis ad beatam
vitam civilem informando, de sublimi
isto felicitatis gradu ad quem philoso-
phia non pertingit, ex professo non agi-
tur: Sed virtus & honesta ac justa actio
pro summo felicitatis apice habetur;
sive singulos sive universos considere-
mus. Omnem tamen hic contempla-
tionem, ut ex superioribus patet, non
excludimus.

**Quæst. II. Num in hominem cadat Bea-
titudo sive S. B. in hac vita? A.**

Capax est homo summi Boni moralis, si
non absolute summi, at saltem relatè: Si
non quoad singula individua; attamen
quā speciem humanam. Ubi, si non ratio-
ne existentia: saltem ratione c̄sentia in-
veniri potest.

S E

SECTIO II. DE VIRTUTE

I. MEMBRUM.

De

VIRTUTE

in Genere.

Quæst. I. Quænam virtutis causa?

Finis est Beata & felix vita. Efficiens universalis, Deus: particularis interna est proba indoles. Externare motio est doctrina ac disciplina. Propinquior, assuetudo & ipsæ actiones seu frequens exercitium. Materia in quâ, est anima humana (ex qua accidentibus, uti & forma prop. non datur) circa quam, sunt affectus regendi & emendandi. Forma sive differentia est mediū tenere inter duo extrema vitiosa. Ubi medium intellige positionis, alias proportionis seu perfectionis, non mera negationis, quo ad aës: Nec participationis, quantum extrema sunt vitiosa. Non medium rei (nisi in justitiâ commutativa;) sed personæ, quod cum rectâ ratione coincidet.

**Quæst. 2. Inestne virtus homini à Na-
turâ? Dist.**

Tripliciter aliquid naturale esse, vel à
naturâ inesse dicitur. 1. Quod naturali conve-
nit inclinationi. 2. Quod potentia & quoad semina
quædam inest. 3. Quod secundum esse compleatum a-
ctu & formaliter inest. Prioribus modis Vir-
tus naturalis dici potest. Non n. præter,
contra vel supra, sed secundū naturā est.
Ultimo tamen modo naturalis non est;
Is namq; studio & exercitatione superad-
ditur, Natura inchoat: Doctrina & institutio dirigit;
Assuetatio perficit. Educationi igitur quām
doctrinæ plus tribuendum esse haud ab-
surde concluditur.

**Quæst. 3. Suntne omnes actiones vel
bonæ vel mala? Aff.**

Si eas prout in singularibus excentur
consideres, nulla dabitur actio humana in-
differens, quæ ratione finis cum re à ra-
tione vel consentientis, vel dissentientis nō s' e
vel bona vel mala. Frustranea, quia ociosa,
omnino mala. Sin v. in specie aut enera-
litè intelligantur actiones indifferentes dari
pos-

possunt. Ut moveri, stare, ambulare, edere, bibere, &c.

Quæst. 4. Estne actio à solo fine æstimanda?

Non totaliter sed partialiter. Nam ex intentione, id est, fine, obiecto simul & mediis actio dijudicanda venit. Si modò revera & non apparenter tantum ponderabitur. Proinde omnia delicta paria non esse concluditur; variatis circumstantijs peccata scilicet planè eadem esse nequeunt.

Quæst. 5. Daturne actio simpliciter mala?

Dist: Considerantur omnes actiones, r. vel ingenere natura, quatenus entia sunt; quâ ratione tanquam bonæ dñinitûs etiâ sustentantur. 2. Vel ingenere moris, quatenus liberè fiunt, & in bonum malum ve sine libere diriguntur: Et eatenus contrariam, bonam aut malam speciem induunt.

Quæst. 6. Suntne hominis actiones liberas? Aff.

Libertas opponi solet i. *Servituti*, inst. de
jur: pers. vel subjectioni, ut liber populus.
2. *Coactioni*, quomodo etiam bruta & res
naturales liberè agunt. 3. *Necessitati*; quâ
ad utrumq; oppositorum indifferentè
se aliquid habet, dum velle & non velle,
agere & non agere potest: Quæ hujus
præsertim loci est. *Necessitatem* verò ex-
cludimus *absolutam* & *antecedentem*; non
hypotheticam & *consequentem*, dum actio-
nes liberas constantè asserimus. Quæ
les nisi essent, omnis consultatio & deli-
beratio, omnes leges, immò omne pec-
catum actuale ab homine tolleretur &
evanesceret, quæ singula absq; libertate
nulla sunt. Atqui absurdum est con-
sequens. E. & Anteced. ut v. *intellectus*
radicaliter ita *voluntas omnino formaliter*
libertate gaudet. Horn.

Quæst. 7. An voluntas cogi possit? N.
1. De coactione prop: dicta; quod de
morali & impropriâ concedi potest. 2. De
actibus elicitis qui ab ipsâ voluntate imme-
diatè eliciuntur (alias *interna* & *absoluta*)
ut a-

ut amare, desiderare, sermo fuerit. Utiq;
libera semper est, & cogi nunquam po-
test. Sin de imperatis, qui ad voluntatis
imperium à cæteris potentijs membrisq;
exterioribus exscruntur, loquamur: hos
vi externâ vel impediri vel cogi posse,
unde actiones invitæ existunt, haud dif-
ficiendum erit.

Quæst. 8. De quibus rebus est consul-
tatio & quarum electio?

1. Non *Finis*, qui instar principij est; quæ
simpliciter volumus & appetimus. Sed
mediorum, quibus finis obtineri potest.
2. Non de *preteritis*, *impossibilibus* aut *fortui-*
tis: Sed de *futuris*, quæ à nobis fieri vel
obtineri posse sperantur; Et vel *absolutè*
necessarias vel *casuales causas* non ha-
bent.

Quæst. 9. Estne ex duobus malis mi-
nus eligendum?

Aff. de *maliis tristibus* & *molestis* (alias
pæna dictis) Neg. de *turpibus*, *absolutè in-*
honestis, seu *malis culpæ*, quæ nunquam
eligenda sunt. Neq; n. quæ sua naturâ

turpia & illicita, ullis circumstantijs honesta & licita evadunt.

Quæst. 10. Quotuplex invitum?

R. Duplex

1. Vel per vim, seu externam coactionem.
2. Vel per ignorantiam, cum hæc sponte non accersita actioni primo occasionem præbet.

Quæst. II. Quid mixta actio?

Cum partim coacti, seu contra voluntatem nostram, partim volentes; ut scilicet majus malum effugiatnr, vel majus bonum consequatur, durius quicquam subimus, quod aliæ simpliciter & optione datâ non admitteremus.

Quæst. 12. Quonam hæ commodius, ad spontaneasne an invitas referendæ?

Cum actiones morales potius secundum circumstantias quam substantiam estimande sint, mixtae actiones magis pro spontaneis habenda erunt. Et qui honestatis gratia molestiam capit, laudandus: Qui vero indecorum

eorum qđ absq; magnā & honestā mercede admittit, vituperandus.

Quæst. 13. Omnisne ignorantia excusat? Neg.

Ignorantia alia juris, universalis, affectata, sive supina, unde nulla excusatio. Alia facti, particularis, non affectata, quæ excusationem meretur; si non à toto, attamen à tanto; maxime ubi pœnitentiam habet concomitantem.

Quæst. 14. Nonne affectus temperamentum semper sequuntur? N.

Licet enim proclivitas quedam & inclinatio, magis ad hosce qu. m illos affectus temperamento ascribi possit: illa tamen curâ, institutione & assuetuſione facile immutatur.

Quæst. 15. An voluntas ab affectibus vel bi ab illâ regantur? D.

Hipер indirectum impellunt; illa directe: imperio mixto non simplici. vid: Dithm.

Quæst. 16. Quid; & quot sunt Affectus?

D

De affectibus Ethico agendum, non ut tollantur, sed ut regantur; non scientificè, sed practice. Ex physicis igitur aliquid presupponendum: **Esse** videlicet *Affectus, sensitivi appetitus motiones cum non naturali mutatione corporis, ab objecto bono malore, àphantasiā proposito & estimato, ad illud consequendum hoc vitandum;* **Numerus undecim:** Quorum omnium fontes sunt amor in concupiscibili; Odium in irascibili facultate. Ex quibus tum simplices, illic desiderium & letitia; hinc fuga & tristitia; tum mixti sive compositi affectus, spes, desperatio, audacia, metus & ira deducuntur. Remotè etiam hinc pullulant & hue referuntur, pudor, zelus, nemesis, invidia &c: quæ partim affectus laudabiles vel illaudabiles vocantur. Suo etiam modo virtutibus accensentur.

**Quæst. 17. Estne in hominis potestate
Affectus regere? A.**

Quamvis enim *Affectus naturales* sine, & hominibus sàpè etiam invitis oboriantur: *Est tamen in horum libertate eosdem approbare vel improbare, rationis freno coercere vel habendas ipsis laxare;* Si modò rationis dictamen & divinam rectionem planè non respùant aut excutiant.

Quæst.

Quæst.18. Quotuplex est virtus?

De acquisitis, non de infusis nedum concreatis hic sermo est. Alia *intellectualis*, *impropriè virtus dicta*; alia *moralis propriè*. Alia *perfecta*, alia *imperfecta & semivirtus*. Alia *ulgaris*, alia *Heroica*. Alia *dirigens*, alia *directa*. Alia *cardinalis*, alia *minus cardinalis & reducta*.

Quæst.19. Estne Ethici etiam de virtutibus dianoëticis seu speculativis, id est, intellectualibus agere? N. dist.

Primario enim ut sunt habitus intellectus theorici, ad speculativam potius Philosophiam pertinent. Secundariò tamen quatenus *theoria* etiam ad felicitatem facit, & praxin juvat. Adeoq; cum prudentia hic consideretur; haud absurdè simul certi habitus intellectuales attinguntur..

Quæst.20. Estne Prudentia virtus intellectualis an moralis? Dist.

Ratione subjecti & perfectionis est habitus intellectus: ratione finis & directionis, cum omnes ethicas virtutes oculi ad instar dirigat, moralis est.

II. MEMBRUM.

De

VIRTUTIBUS

in specie ad i. Decalogi tab. relatis.

Quæst. 1. *An de pietate in Ethicis agendum?* *Aff.*

Sive pro philosophiā, cultu & amore propinquis debito: sive pro Eusebeia, divini numinis cultu accipiatur, de quo hic loci sermo. Nam 1. & ea, & quidem maximè, ad beatitudinem facit. 2. Et in affectibus, qui virtutum sunt materia, amore scilicet ac timore, consistit. 3. Et ad reliquos etiā affectus compescendos conductus. 4. Et deniq; hinc patet quām longe; vel potius quām non longe nostris viribus hic progredi valcamus.

Quæst. 2. *Estne homo ex naturali lumine pietatis capax?* *A. Dist.*

Est si qualemcunq; religiosum Numinis cultum intelligamus, quod Ethnicorum exempla evincunt. Non est, si de vera & salvi-

salvificâ pietate quæstionem informe-
mus. 1. Cor. 2. v. 14.

Quæst. 2. Danturne planè Athei, id est,
Deum nescientes? N. dist.

Nimirum de ignorantia puræ negationis.
Rom. 1. & 2. Aff. de ignorantia prævaræ di-
spositionis. Ps. 14.

Quæst. 4. Estne licitum jurare? Aff. d.
Flagitante scilicet Necessitate, in re licitâ,
honestâ & possibili: Non v. ex levitate; in
quotidiano sermone, aut per creaturas
& falsa numina.

Quæst. 5. An externus etiam cultus
Deo placeat? A.

Si cum interno fuerit conjunctus. Alias n.
non clamorem sed amorem; Non sa-
cificium sed misericordiam Deo place-
re sacra docent. Quod tamen compa-
rato sensu nō simpliciter intelligendum.
Adhibentur verò externa, non quod Deus hisce egeat:
Sed ut nos iisdem excitemur, nostramq; gratitudinem
& obedientiam declareremus.

III. MEMBRUM.

De

VIRTUTIBUS

Quartum præceptum spectantibus

Quæst. 1. *An Justitia universalis sit
Ethicæ considerationis?* A.

Hic non de fidei justitiâ, alias Evangelicâ; Sed de eâ quæ in hominum inter se societate cernitur sermo est: Quæ omnes complectitur virtutes quatenus ad commune bonum ordinantur, & ad alios sese diffundunt.

Quæst. 2. *An in nudâ talione consistat
justitiâ?* N. D.

Neq; enim vel commutativa vel distributiva in simplici talione consistere potest, ut planè idem semper reddatur. Sed tamen in proportionata talione sita est, quæ æqualiter correspondeat. Exod. 21. v. 23. Deut. 19. v. final.

Quæst. 3. *Volenti an fieri possit injuria?* Neg.

Planè

Plane videlicet atq; omnino volenti, ut omnes perspiciat circumstantias, & in sua felicitas sit libertate, injuria fieri nequit. At ex parte, sub certa conditione, vel alias molensi volenti, ut dicitur, injuria fieri potest.

Quæst. 4. An inter domesticos justitiae sit locus? Aff.

Ubi enim jus invenitur, ibi justitiae & injuritiae locus esse potest. Habemus autem illis & jura quæ ipsorum conjugum inter se, parentum & liberorum; Dominorum & servorum societatem dirigunt. E.

Quæst. 5. An poenæ secundum geometricam proportionem an arithmeticam persolvenda?

Communis opinio geometricam, quæ est numerorum proportionalium ratio, ut 2. ad 4. ita 8. ad 16. Verior sententia arithmeticam exigit; quæ est æqualis numerorum inter se differentia, ut 2. 4. 6. 8. 10. 12. vel 3. 6. 9. 12. 15. &c. videatur Hornej. Non adeò in absurdè hic Burgersdics

Belieta ad iustitiam commutativam pertinere, ait, quatenus privatis secundum arithmeticam proportionem satisfaciunt. Ad distributivam quatenus reip: cui nocuerunt, secundum geometricam proportionem satisfaciendum.

IV. MEMBRUM

De

VIRTUTIBUS ex quinto Decalogi præcepto fluentibus.

Quæst. 1. Estne mansuetudo virtus? A. d.

Sumitur 1. vel prout juxta primam impositionem bestijs tribuitur. 2. Vel pro declinante, à medio, defectu, quo quis nimis ad ignoscendum pronus est. 3. Vel tandem pro debitâ mediocritate in irascendo & vindicando, quam hic intelligimus.

Quæst. 2. Quamcunq; igitur injuriam preferre non decet? N.

Quædam enim injuriæ atroces sunt; quædam leviores: Sive maiores & minores. Quædam publicæ, quædam privatae; sive offici-

officiales & personales. Hæ magno animo
ferendæ & contemnendæ; illæ per vi-
am juris vindicandæ. Ubiq; tamen
magnâ cum moderatione, prudentiæ &
Christianæ charitatis temperamento.
Atq; uti publica vindicta est permissa; ita
privata ordinarie semper prohibita.

Quæst. 3. *Utrum deterius vitium len-
titudo an iracundia?* *R.*

Iracundiam pejorem esse, utpote quâ se-
piùs & gravius peccetur; & societas hu-
mana magis lædatur..

Quæst. 4. *Estne Fortitudo virtus E-
thica?* *Aff.*

Non quatenus sumitur pro robore corporis;
Sed animi fortitudine. Et qdem hoc loco
non tam pro constantiâ ad actiones quas li-
bet obeundas; Sic enim cuiuslibet virtu-
tis communis est conditio: Quam specialiter
pro animi constantiâ in suscipienda periculis &
preferenda laboribus.

Quæst. 5. *An omnis qui pericula ani-
mosc aggreditur, vere fortis sit?* *N.*

Qui n. i. ob privatam gloriam: 2. propter vincendi fiduciam, ab experimento, quod prius vicerit. 3. Iracundia perciti. 4. Ex nuda spe victoriae & prædæ. 5. Ex ignorantia periculi; Non sunt vere fortes: sed qui solius vel præcipue honestatis causa pericula adount & adversa sustinent.

Quæst. 6. Suntne omnia mala *E*s adversa huic virtuti proposita? *N.*

1. Non mala turpia seu in honesta, quæ nullatenus unquam aggredi oportet; Sed mala tristitia tantum. 2. Neq; hæc omnia, sed quæ humanae vires non superant; Sive ea sive graviora sive leviora: Quæ v. hominum conditione transcendunt, meritò sequestrantur. *Qualia terra motus, prodigia, inundationes.* Quæ qui non metuunt, stipites ac stolidi, potius sunt quam fortes.

Quæst. 7. Caditne fortitudo in omnes homines? *A.*

1. Potentiam, non actum intelligimus. 2. Fortitudo, alia publica, alia privata. Illa rursus bellica, aut urbana, sive togata; Hæc philosophica vel æconomica. In quem non una-

una, altera tamen species; vel interdum
in unum plures species cadere possunt.

Quæst. 8. Mortuos deflere an contra
officium fortis? D.

Affirm: de luctu immoderato. Neg: de
moderato & Christiano luctu, quem in-
obitu amicorum pietas exigit.

Quæst. 9. Viro forti an subinde fugi-
endum? Aff.

Ubi scilicet publica salus & honestas non
militant & urgent. Nam vir fugiens de-
nuò pugnabit. Et loco cedere dummodo rur-
sus instes, fortitudinis quam timidiatis existi-
mandum. At ubi religio per fugam pericitatur,
vel resp. in disserimen adducitur, leges violantur & in-
famia acceleratur; Standum & moriendum petius
quam fugiendum.

V. MEMBRUM

De

VIR T U T I B U S ad sextum preceptum relatis.

Quæst. 1. Versaturne Temperantia e-
tiam circa dolenda seu molestiam? A.d.

*Temperantia circa dolorem occupatur
privativè; ita ut voluptate destituti pro-
pterea non doleamus: Fortitudo autem
positivè; nimirum ut molestiam &
dolorem ex malis præsentibus fortitèr fe-
ramus.*

*Quæst. 2. Versaturne Temperantia.
circa omnes voluptates? N.*

*Non circa animi voluptates moderandas,
quæ quo majores eò meliores; Sed cor-
poris. Nec circa has omnes æqualiter;
per accidens circa voluptates visus, auditus;
Secundariò circa voluptates olfactus: per
se & primariò circa voluptates gustus & tactus
est occupata. Circa hunc tamen
adhuc magis, cujus voluptates diu-
turniores sunt; hoc fruente; illo tan-
tum dijudicante. Non tamen cunctas;
nam & tactus voluptates, alia liberales, quæ
ex calefactione, frictione, oriuntur;
alia serviles ac belluinae; utpote quæ ex
potu, cibo & venere percipiuntur.
Adde; non tam contra temperantiam peccari, circa
voluptatum cupiditates naturales & toti speciei commu-
nies; ut alimenti, quietis, veneris; quæ adventitias,
peculi-*

peculiares & proprias; ut chrysidis consuetudine, vñni, cerevisie, deliciarum ingurgitatione, &c.

Quæst.3. Quot sunt temperantiae species? Duæ

Alij frugalitatem & castitatem; alijs sobrietatem & castitatem faciunt. Hanc v. in virginalem; vidualem & conjugalem subdividunt; quam postremam, utpote libidinum flammis minus obnoxiam, puriore esse ex 1.Cor.7. concludi potest.

Quæst.4. An in ciborum delectu Temperantia consistat? N.

Dicitur inter veteris Testamenti tempora, & hæc nostra; ubi delectus ejusmodi per Christi adventum est abrogatus. Math. 15.v.11. Et 1.Cor.10,v.26.Coll.2.v.16.

Quæst.5. Licetne inebriari & poculis indulgere,? N.

Dicitur 1. Ebriositatem, quæ est perversa sese inebriandi consuetudo & vitiosus habitus; quæ semper illicita, nec usquam excusanda: Et simplicem ebrietatem, cum quis unico actu præter institutum,

spem & voluntatem potu obruitur, quæ
in foro soli excusari & excusare solet.

Dist: 2. Inter poculum Necessitatis, quod semper
licitum. Hilaritatis, quod etiam concessum, modo non
sit; 1. Nemis frequens. 2. Tempore incongruo; 3. Sed
ut laborum condimentum. 4. Absq; luxu & s. Habi-
tatione facultatum adhibeatur. Superfluitatis vero
seu voluptatis poculum semper illicitum; Et propter
varia incommoda divinitus & humanitus prohibitum
est.

VI. MEMBRUM

ad septimi præcepti virtutes.

Quæst. 1. An omnis illicita acquisitio
sit furtum? Aff.

Licet aliud inveniat proprium nomen; ad
hanc tamen generalem classem merito re-
fertur.

Quæst. 2. An liberalitas tantum in
dando consistat? N. D.

Primariò quidem in dando versatur libera-
litas, utpote 1. in actione. 2. honesto-
ri, 3. difficiliori & 4. beatiori s.
Secundariò tamen etiam in accipiendo; ut
amplius dare possit; & dans accipientes
damnare non videatur.

Quæst.

Quæst. 3. Num liberalitas ex doni magnitudine judicanda? *Neg?*

Non enim tam id quod dicitur, quam dantis animus est respiciendus. *Marc. 12. 5*
Luc. 21.

Quæst. 4. An validis etiam mendicantibus dandum? *A. D.*

Nisi liquido constet ejusmodi esse qui eßen olynis abutuntur, easq; furantur, & in impios usus convertunt. Alias satius est indignis, bonâ tamen intentione in nomine IESU dare, quām dignos ob suspicionem præterire. *Quem enim non paristi; occidisti.*

Quæst. 5. Uter melior prodigus an avarus?

Resp. *prodigus* 1. quod alijs prospicit & benefaciat. 2. Et sic cum virtute, i.e. liberalitate cōgruat. 3. Ideoq; etiā ad meliore frugē facilius revocari potest, vel deficiētibus medijs vel accrescente ætate. *Avarus autem insanabilis est, quanto magis enim anni & numi, tanto magis desiderium habendū*

augetur. Et avaritia omnium malorum radix est.

Quæst. 6. An liberales facile ditescant?
Negat. Arist. 4. Eth. c. i. Affirmat verbum
Dei, Luc. 6. date & dabitur vobis, Prov. 6.
benedictio Domini divites facit, & si-
milia.

Quæst. 7. Potestne aliquis de alieno li-
beralis esse? Neg.

Non primario, potest tamen secundario &
quatenus de suo impensas resarcire te-
natur.

Quæst. 8. Ditiorem compilans ut pau-
periori det, vel in sacros usus confe-
rat, an furtum committat? A.

1. Ubiq[ue] enim proximo dolio & in-
justè damnum datur, ibi furtum admit-
titur. 2. Non sunt facienda mala ut eve-
niant bona.

VII. MEMBRUM

de

VIRUTIBUS
octavum præceptum concernentibus.

Quæst.

Quæst. 1. An veritas sit Ethicæ considerationis? Aff. d.

Veritas est triplex; Rei, facti & Sermonis. Prima in omni ente reperitur, & in prima Philosophia considerari solet: Secunda & tertia hic considerantur, tum in vita & actionibus ac gestibus menti congruentibus; tum scriptis & ore non fallen-tibus.

Quæst. 2. Versaturne Ethicus circa omnem sermonis veritatem? N.

Dicit: inter Logicam veritatem, quæ pronuntiat uti res est: Et Ethicam quæ cum mente & intentione proferentis congruit. Illi falsum; huic mendacium opponitur. Unde paradox: Verum dicentem simul posse mentiri. Nempe si putet se fallere cum tamen veritatem proferat vel vice versa; mentiens potest dicere verum. Atqui vir bonus præstat ne mentiatur. Vir prudens ne falsum dicat.

Quæst. 3. An omne mendacium vitiosum? Aff.

Distin-

Distingvunt communiter mendacium in jocosum, quod ad delectandum; officiosum, quod ad juvandum se vel alios; & perniciosum, quod ad nocendum refertur. Est & mendacium quod ex sola libidine mentiendi, sine aliis effecti intentione, proficiscitur. Verum priora jocosum & officiosum, aut mendacia proprie non sunt; aut ab omni peccato & vitio planè immunia dici nequeunt. Quod enim per se & sua natura malum est, nullius effecti ratione bonum fieri potest. Et leviora peccata etiam peccata sunt.

Quæst. 4. An fabulae, apologi, parabolæ aut tropi sint mendacia? Neg:
Ibi enim neq; est animus fallendi, sine quo nullum mendacium; neq; voluntas dicendi falsum; nec falsitas quidem, sed figura-
ta solu n modo vocum & orationis si-
gnificatio.

Quæst. 5. An cum quibusvis homini-
bus conversandum? Neg.

Dist. i. inter conversationem politicam, quæ etiam cum Turcis, Ethnicis & Hæreticis

commercando & negoziando esse potest; Et restrictam juramenti vinculo obligatam, quæ adeo libera, generalis & illimitata esse non debet. 2. Ecclesiasticam externam, in audiendo simul verbum, quæ tamen promiscuè tuta non est; & internam in communi cultu & fidei professione: quod jugum cum infidelibus minimè ducendum. 3. Oeconomicam & 4. Ethicam, quæ utraq; hominum piorum, proborum & virtuosorum optanda & diligenda.

diss

Quæst. 6. Ultrum simulatio arrogancia tolerabilius? A.

1. Magis enim cum veritate convenit,
2. Et societati civili minus incommodat,
3. Minusq; conversationi obest.

Quæst. 7. Licet ne jocari? Aff. D.

Dist: inter jocum liberalem & illiberalem; hic Eph. 5. v. 4. prohibetur; ille neutiquā.

Quæst. 8. Estne laus querenda & honor appetendus? Aff. D.

Sunt enim laus & honor res bonae; a DEO
mandatae; naturae congruentes; politiae utiles.
At qui non vult consequens, non vult e-
tiam antecedens: E. qui laudem & hono-
rem plane rejicit, virtutem simul damnat.
Dist: tamen inter moderatum & ordinatum
appetitum; Atq; preposterum & inordina-
tum. hunc, quia ambitio, superbia & pre-
sumptio est, damnamus: Illum modestiae
& magnanimitatis nomine commendam-
us.

Quæst. 9. Estne magnanimitas peculia-
ris virtus? *Aff.*

Sumitur illa i. vel pro communi cuiusvis
virtutis affectione, cum perturbationes a-
minose vincuntur.. 2. Pro fortitudine
Cic. i. off. & 3. Pro moderato magnorum
honorum studio; quod specialem virtutem
constituit.

Quæst. 10. Pugnatne magnanimitas
cum Christiana charitate? *Neg.*

Licet enim videantur contraria quoad
actum externum, non opponuntur tamen
quoad actum internum: ut enim humanitas

non

non est pusillanimitas; ita nec magnanimitas superbia est. Nam & hic, prout in alijs virtutibus, aurea mediocritas est servanda. Adde magnanimitas non personis sed *vitiis* contemnit.

Quæst. II. An amicitia sit virtus? Dist.

Sequestramus hic naturalem amicitiam seu mutuum inter res physicas amorem, & intelligimus Civitem. eamq; non illicetam, quæ perditis medijs & inibus conciliatur: Sed licitam & veram, quæ juxta triplex objectum, alia utilis, alia jucunda, alia strictè honesta, quæ alias perfecta, ut illæ imperfectæ, dicitur. Hæc quatenus
1. Inter externa bona connueneratur.
2. Virtutis fructus est: 3. Affectus quidam est. 4. Paucissimos concernit. 5. Et in aliorum ex parte est potestate; propriæ virtus non est: Quatenus v. 1. non modo ad felicitatem requiritur, verum etiam laudabilem servat in affectu corrigendo mediocritatem; 2. & in viris bonis tantum reperitur. 3. & quod maximum est, in verbo

verbo Dei severè mandatur; virtutem omnino dici nihil prohibetur.

VIII. MEMBRUM

ad nonum & decimum præceptum Decalogi.

Quæst. 1. Anne etiam philosophi inordinatam concupiscentiam probibuerint & peccatum esse noverint?

Aff. Dist.

De ea sz. concupiscentia, quæ ad conatus progredivit, nullum est dubium.

Cic. pro sylla: Regium est ita vivere ut non modo homini nemini, sed ne cupiditati ulli servias. Quin & Cic. lib. i. off. animum tranquillum omni perturbatione carere debere, sit. 3. off. virum bonum non modo non facere, sed ne cogitare, quod prædicare non audeat, dicitur tamen haec externa obedientia quoad successum: & quod haec interiorem, id est, spiritualem & novum hominem non efformet: ut Theologi docent.

Quæst. 2. Exigunt ergo haec præcepta adhuc maiorem & pleniorem obedi-

dien-

dientiam, & concupiscentiam ulte-
rius damnant?

Omnino: nam hic non modò *actualis*
concupiscentia rationem etiam prævertens
Verum ipsa *originalis concupiscentia*,
etsi in actum non deducatur, quod Ethni-
cis planè absconditum fuit, prohibetur: atq;
hinc duo diversa hic præcepta, secus quā
docent alij, constituuntur, ut Rev: Theol.
pluribus demonstrant. Vide inter alios
Chemn:

Quæst. 3. Anne ergo in dictis præceptis
omnis concupiscentia & desiderium
prohibentur? Neg. D.

I. Not: ut antea concupiscentiam vel de-
siderium in genere naturæ non esse malum
quid, sed in genere moris, propter adnatum
vitium morale. 2. Concupiscentia
alia *Sancta*, alia *naturalis*; alia *mala* &
inordinata, uti ex textu sacro Chemn: in-
loc: Com: fusè declarat.

IX. MEMBRUM

& Ultimum.

De

GRADIBUS VIRTUTUM.

Quæst. 1. *Tolerantia & Continentia.*
Suntne virtutes? D.

Aristoteles, quod harum actus, ægritudinem aliquam habere videantur, semi-virtutes fecit: quæ tamen Theologice vera sunt virtutes.

Quæst. 2. *An non plures imperfectæ virtutes?*

Tot sunt imperfectæ, quo perfectæ: si strictè pro dispositione & habitu inchoato, qui difficultatem adhuc non superavit, sumuntur.

Quæst. 3. *Differentne virtus Heroica
specie à reliquis virtutibus?* Neg.

Non specie, sed gradibus tantum; nam magis & minus speciem non variant.

Quæst. 4. *Danturne in omni virtute
Heroës?* Aff:

In,

In qua cunctis enim virtute quis peculiarii
numinis afflatus excellit: potest heroi-
ca virtus dari.

Quæst. 5. Caditne etiam virtus heroi-
ca in fœmineum sexum? Aff.

Quod exempla *Sacra* & *Civilia* confir-
mant; & radij jam haud obscuri etiam in
nostra patria in S. R. M. te emicuerunt:
& indies magis magisq; inclarescunt.
Utinam id perpetuum fiat, & splendor
iste totum, in seram usq; posteritatem,
orbem collustret, nostrumq; præter-
tim hemisphærium exhilaret & il-
luminet! Amen..

SICILIMENTA.

I.

Datur summum malum: Scilicet;
Vitium..

2. Gemmæ conferunt ad virtutem, in-
directè & mediatè, humores in
homine disponendo.

3. Factum per ardorem amoris, ira-
cundiæ aut ebrietatem, est volunta-
rium. Quòd principium actionis
sit in nostrâ potestate.
4. Affectus Stoicis exorbitantias &
perturbationes, nobis commotiones
naturales significant.
5. Morales habitus, virtutes & vitia,
non cogunt. Benè igitur & male,
etiam acquisito habitu, liberè agitur.
6. Virtus quoad genericam naturam
est una; quoad objecta specifica
multiplex.
7. Ad quatuor virtutes cardinales,
omnes reliquæ reduci possunt. Licet
non omnes adeò comodè & directè.
8. Justitia non omnem personarum re-
spectum excludit. Individui scili-
cet non conditionis.
9. Non omnis misericordia, ut Stoicis
visum, vitiosa.

20. *Fortitudo magis inferendo quam feriendo conspicitur.*

21. *Fortis igitur nonnunquam injrias tolerabit: Nam*

Fottior est qui se, quam qui fortissima vincit
Mœnia; nec virtus altius ire potest.

22. *Fugere etiam interdum honeste potest: ubi publica id requirit utilitas.*

Vir fugiens denuo pugnabit.

Et loco cedere, dummodo rursus instes, fortitudinis quam timiditatis est.

23. *Forti viro lachrymas poenitentiae, charitatis aut condolentiae fundere haud probosum.* Boni quippe viri facilè lachrymantur.

24. *Æmulatio seu philautia, cum invidiâ conjuncta, sordida & vitiosa est: Quâ v. citra invidiam que alijs contigerunt honeste expetim', & licitis medijs adipisci conamur, licita & laudabilis est.*

25. *Incontinens sciens peccat, si non in ipso*

ipso actu, attamen ante & post.
Scientiamq; babet, quamvis ejusdem
desitus & praxis.

Ad Humanissimum

DN. AXELIUM K.
Veritatem in hoc Quæst. Ethicarum Fa-
sciculo solerter & dextrè defendantem.

Bothnia præstantum mater sicut ingeniorum
Quā fœcunda, docent Bothniaci juvenes,
Per docti tum alacres morū probitate micantes,
Quiq; Scholæ nostræ sunt patriæq; decus.
Axeli hos inter merito es mihi conumerandus,
De te spem præbens, quæ satis eximia est.
In Respondendo tum opponendo tua nobis
Dexteritas Kempি nonne ea nota, probe?
Hujus & ulterius specimen pulchrum exhibet
hicce,

Quem sifis claro Præside Fasciculus.
Ausibus his licitus nec non conatibus istis
Egregijs faveat, qui omnia dat Dominus?

Honoris & amoris ergo
L. m. q; faciebat

ÆSCHILLUS PETRÆUS D.

In genio præstas, sapis alta, diserta pro-
faris,

A X E L I, doctum diligis atq; bonum.
Testis opus præsens, fulvo preciosissimo auro,
Quod magno fructu lucis honore beas.
Hic contorta diu dextrè theorematu-
planas,

Discutis & mirâ cū brevitate grifhos.
Savib⁹ imbuitur succis studiosa caterva,
Constrepit hinc laudes ore sonante
tuas.

Macte animo, frater, telam pertexere
laudis,

Nobilis ingenij pignora plura dare.
Sic tibi succeret cū famæ potioris odores,
Et datur ingenti fœnore honoris apex.
Vive decus nostrum, nostri memori usq;

perenniē

In fido fidum pectore pectus eris.

*Manus mentisq; sua pignus
posita posuit*

S I M O N C. A N G L E N I U S
D. A.

AXELIUS magna est Cajanæ gloriæ
gentis,

Phœbæus miles Palladis atq; bonus².
Assensum si non extorqueo, prodeat iste
Discursus; credas, est sine lite bonus².

Honorij optimo amicorum
L. m. q. scripsit

JOHANNES H. CURNOVIVS²
Finland.

Tarpeiam fractis conseendit Manli⁹ arcem
Hostibus, hoc facta digna brabea tulit.
Quis honor, AXELI, tibi par? qui ingentibus
ausis

Virtutes parvo fasce ligare potes.

Hanc amicitiæ tessera
esse voluit

ANDREAS A. ULSTADIUS
Bothn.